FRANCKESCHE STIFTUNGEN

Alte Drucke

Pavli Castrensis In ... Codicis Partem Patauin[a]e Pr[a]electiones, Francisci Curtij, multorumq[ue]; qui hactenus Doct. incubueru[n]t Appendicibus ...

Paulus <Castrensis>

Lugduni, 1553

De his quae ui metusue causa gesta sunt. Rubrica.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150729

Visual Library

...ntur.Et adde q no.Bar.in l.ſtichus.de pecu.lega.Nō ſunt alia.

De his quæ ui metuſue cauſa geſta ſunt. *Rubrica.*

Quæ dicatur uiolentia?

Super glo.† rubricæ.ibi.[hodie ſufficit alterum.] nam vis eſt ...agente. Metus in patiente.& ponit actum prout eſt in patien... ...oſito.vnde hodie poſt compilationem digeſtorum, detra... ...de rub.illud verbū vis.tanquam ſuperfluum.& dicitur me... ...cauſa &c. & quoniam in lege non debet eſſe aliquod verbū ſuperfluum:vt no.in l.j.ff.eo.Item vis infertur corpori,metus ve... ...infertur animo.quia dicit metus,[a] id eſt mentis trepidatio : vt ...j.& no.j.eo.l.iij.in j.& ij.glo.†Sed quæ dicatur violentia.[b] vi... ...per Bar.in l.j.§.fi.ff.ad l.Iuliam.de vi publica.In fi.glo.dic vel ...ntinua ad inferiora:quia tractaturus de reſti.in integrum.tra... ...de his quæ fiunt officio iudicis nobili. Item iſtæ primæ fun... ...tur in ratione naturali.nam ratio naturalis dictat quod ſi per ...tū vel dolum aliquid à me extorqueres : illud mihi reſtituas. Sed alia quę fit officio iudicis ex edicto de minoribus,fundatur in fauore ætatis,nec eſt ita amplianda:vnde ſtatuitur quadrien... ...um ad eam petendam:vt in l.fi.j. de tempo. in integ. reſti. Sed ...iſtis duabus primis competit actio perſonalis. & etiam vtilis ...quæ non tolluntur quadriennio. ſed longo tempore cum ...vel longiſsimo ſine titulo:vt j.eo.l.iij.

Res ſubtracta,uel per uiolentiam ablata(etiam poſtquam eſt perempta)poteſt peti ...ſiſſet in rerum natura,licet re uera non ſit,& fiet condemnatio in re,& execu... ...in æſtimatione,poteſt etiam peti æſtimatio.

Qualiter uerbū ablatæ ſit generalius quā uerbū rapta uel arrepta,& qualiter differāt?

4 *...rum uiolentiarum.*

...etum inferens,an ſit deterioris conditionis antequam condemnetur,quàm poſt?

LEX I.

1 PErſecutionem. † Periculū interitus pertinet ad furem: & etiam ad metum inferentem.hoc dicit. Intellige etiam ſi res ſubtracta vel per metum ablata pereat ſine dolo vel culpa ſubtrahentis, vel metum inferentis.ſufficit enim q fuerit in dolo vel furando , vel metū inferēdo.qui propter hoc ſemper eſt in mora reſtituēdi. & clarum eſt q interitus rei poſt moram pertinet ad debitorem. l. qd' te.cum ibi no.ff.ſi cer.pe.& l.ſi ex legati cauſa.de verb.obli.† In
2 tex.ibi.[eorum.] Ex iſto tex.colligit Bar.q res ſubtracta,vel per violentiam ablata,etiam poſtquam eſt perempta poteſt peti, ac ſi eſſet in rerum natura:licet reuera nō ſit:quia fingitur eſſe propter moram quę reſultat ex furto,vel ex violētia,vt in l.ſi ſeruū. §.fi.de ver.obli.poſſum etiam petere ęſtimationem eius:quia in obligatione rem reſtitui,poſt rem peremptam & poſt morā ſuccedit obligatio ad æſtimationem.& de hoc eſt caſus in l.in re furtiua.ff.de condi.fur.& ſi peteretur res, poſſet fieri condemnatio in re,& executio in ęſtimatione,vel etiam ipſa cōdemnatio offi. iudi.ſcilicet æſtimatione. licet non fuerit petita. ſed ipſa res propter impoſsibilitatem reſtituēdi rem per ea quæ no. in l.vinum.
3 circa fi.glo.magiſ.ſi cer.pe. † In tex.ibi.[ablata.] No.quia iſtud verbum eſt generalius quàm verbum rapta,vel erepta.nam non dicitur capi vel eripi niſi de manu alterius per potentiam auferre:vt in l.ſed et mendi.§.j.ff. ne quis eum qui in ius voca. eſt vi ...Sed bene dicitur auferri etiam ſi non per violentiam:ſed per ...violentiam compulſiuam quæ præſupponit volun...
4 ...tis,vt in l.ſi mulier.§.pe.ff.eo.† de materia violētia... ...in glo.j.vide plenius per gl.in l.extat.ff. eo. Et adde q ...iſtæ violentiæ excludunt voluntatem paſsi violentiā. ...tertia quæ dicitur cōpulſiua:illa enim nō excludit: imò ...præſupponit.vt ff.eo.l.ſi mulier.§.pe. Ideo aliæ violentię di... ...præciſæ:ſed compulſiua dicitur cōditionalis. inter quas ...longa differentia:vt in c.ſacris.& ibi no.extra eo.ti.Sed quæ... ...quare violētia expulſiua quæ committitur in rebus immo... ...producit interdictum poſſeſſorium vnde vi.& ablatiua quæ committitur in mobilibus,nō producit aliquod interdictū poſſeſſorium?Reſpondeo ſecundùm Pe.quia ſatis eſt q produ... ...actionem vi bo.ra.quę eſt pœnalis ad quadruplum,quod nō ...violentia expulſiua.& quia poſſeſsio rerum mobilium eſt vi... ...& abiecta.vt in l.rem quæ nobis.de acqui.poſ. Ideo non fuit ...dignum introducere poſſeſſorium ad recuperandum poſ... ...ſionem.† In gloſ.ſeq.ibi.[§.q ſi homo:&] quæ ſit ratio: dic vt ...nam videtur extraneum dicere q metum inferens ſit deterioris conditionis antequam condemnetur quàm poſt.quia ante,periculum rei pertinet ad eum. vt hic ſed poſt infra quadrimeſtre non pertinet ad eum,ſed ad agentē: ſed hoc contingit. quia poſt quadrimeſtre grauatur in quadruplo.ideo reſtauratur:vt j.quadrimeſtre non teneatur de interitu.ar. in l.eum qui.ff.de iureiur. In glo.ibi.[Item hoc quando non erat peritura.] doc.reprobant hanc gl. quia quando quis tenetur ex maleficio,non adhibetur iſta diſtinctio, an res fuiſſet eodem modo penes actorem peritura, vel non, imò indiſtinctè periculum pertinet ad debitorē : vt in l.j.§. rectiſsimè. ff.de vi & vi ar.Fallit in caſu legis quā glo. allegat.per rationē de qua ſ. Et eodem modo quando periit poſt moram.Quod dic vt no.Barto.in l.quod te.ff.ſi certum petatur. ſed puto quòd gloſ.habuerit bonum intellectum.

a ¶ Dicitur met. Adde l.j.& l.metum.ff.qd' met.cau.& in c.j.eo.ti.li.vj. & Abb. in c.cum locum.de ſpon.

b ¶ Quæ dicatur violentia. quotuplex ſit violentia. Vide per Bal. in rubrica ex uā quod metus cauſa.

c ¶ Contra præſumptionem iuris. Adde doc.in auth. ſed iam neceſſe. C. de inceſti nupti.c.quanto.& c. ſeq.de præſum. doc. in c. is qui. de ſpōſa. Inno.in c.fraternitatis.de frigi.

2 *Petitio quæ non fulcitur ratione,non eſt admittenda per ſuperiorem:& econtrà quæ eſt rationabilis non eſt reſpuenda.*

3 *Contra præſumptionem iuris admittitur probatio in contrarium,ſecus contra præſumptionem iuris & de iure.*

4 *Tutus exceptione odioſa ſi ſoluat,an repetat?*

5 *Solutio facta incontinenti:præſumitur facta eodem metu ſicut promiſsio, & quid ſi ex interuallo?*

6 *Actus ubicunque eſt nullus,uel poteſt infringi de iure ciuili,an ualidetur per iuramētū?*

7 *Quandocunque ſubeſt aliqua coniectura quòd metum paſſus non fecit animo probandi contractum,ſed quòd per aliam cauſam:non reſultat approbatio.*

8 *Statutum quòd inſtrumentum mittatur executioni,non obſtante quacunque exceptione,quæ debeat reſeruari poſt executionem factam,& per metum coegiſti me per publicum inſtrumentum ad promittendum tibi aliquid uel uendendum.ſi poſtea ceſſante metu ſoluā:non uideor approbare cōtractū,cū uideat ſoluiſſe timore ſtatuti.*

LEX II.

1 CVm te non. †Spontanea ſolutio purgat metum adhibitum tempore promiſsionis. Secus ſi nō fuerit ſpontanea.hoc dicit. In tex.ibi.[cauiſſe.] id eſt promiſiſſe ſolenniter per publicum inſtrumentum,vel per ſcripturā factam manu propria.vt j.patet dum dicit.[de chi-
2 rographo &c.] In tex.ibi.[qua ratione.] † No.q petitio quæ non fulcitur ratione:non eſt admittenda per ſuperiorem. ſic econtrà quando eſt rationabilis,non eſt reſpuenda: quia iuſtè poſtulantibus non eſt denegandus aſſenſus : vt ff. de his qui ſunt ſui vel alie.iur.l.ij. In tex.ibi.[quando.] id eſt quia.[veriſimile nō ſit.] In iſto tex.fundatur opi.per quam gl.recitat & reprobat.in ver. [vnde his tribus rationibus &c.] quoniam iſte tex. & eius deciſio videtur fundari in præſumptione. quod quando ſponte ſol-
3 uit,nō præſumitur coactus promiſiſſe.Ex quo inferebat.† q cū
c contra præſumptionem[c] iuris admittatur probatio in contrariū: vt j.de proba.l.ſiue poſsidetis.niſi quando eſt iuris & de iure.vt ibi no.q iſte licet ſponte ſoluerit poteſt probare q coactè promiſit. & tunc poſsit repetere. Si autem non probaret , nullo modo repeteret.ſed ſi pendet an poſsit probare vel non,repellitur à petendo quouſq; probauerit.glo.verò hoc reprobat.dicens q poſito q probaret metum fuiſſe illatum tēpore promiſsionis: adhuc non poſſet repetere : quia per Spontaneam ſolu. ille metus fuit purgatus.& etiam propter alias duas rationes,quæ ponuntur in glo.tamen non ſunt bonæ:ſed prima ratio bene procedit,& cōiter tenetur.non per iſtum tex.qui potius probat opi. guar. ſecus per l.ſi ob turpem.ff.de condi.ob tur.cau.poſſumus ergo dicere q ſi non conſtat metum fuiſſe illatum tempore ſolutionis,ſpontanea ſolutio facit præſumi q non fuerit illatus, ita loquitur iſte tex.ſed ſi conſtat,tunc ſpontanea ſolutio illū purgat:& facit ha-
4 beri perinde ac ſi illatus non fuiſſet.& hæc eſt veritas.† In gloſ. ibi.[tum etiam quia odioſa eſt exceptio.] Iſta ratio nō eſt bona ſecundùm doc.Nam tunc eſt verum q tutus exceptione odioſa ſi ſoluat per errorem iuris,non repetit:vt in l.quæ exceptionem. ff.de condi.inde. quando illa exceptio eſt introducta contra rationem naturalem,vt eſt exceptio Macedoniani. quia ratio naturalis dictat q filiusfa. qui mutuū recepit reſtituat. ſed ſenatuſ. Macedo.ſtatuit contrarium propter rationem quæ ponitur in l. j.ad Mace.& de iſta loquitur illa l.qui exceptionē. ſed exceptio metus vel doli ſunt introductæ ſecundùm naturalem rationem quæ naturalis ratio dictat q ſi per metum vel dolum aliquid ad

a ¶Facta incõtinenti. De ſignificatiõe verbi incõtinẽti vide p Bar.in l.idẽ eſt. in §. cũ igitur.ff. de vi & vi ar. Cy.in l.j.in §.j. ff.de verbo.obligat.
b ¶Perſonalis. & ſic pſonã ĩferẽtẽ vim nõ egredit,niſi quatenus cõmodũ ad eũ puenit.vt l.ſi quis alius. ff.eo.tit.

me extorques,debeas reſtituere : ne detur
materia delinquendi.vnde ſunt odioſæ re-
ſpectu metum vel dolũ inferẽtis:nõ aũt re
ſpectu metũ vel dolum paſsi.Ideo ſi per er
rorem iuris non credens ſe tutũ tali exce-
ptione ſolueret,poſſet repetere ,nec habe-
ret locũ iſta.l.ſed illa. l. qui exceptionem.
hic aũt debet intelligi qñ non errabat in fa-
cto,nec in iure.Et iſtud tene menti.qm̃ iſtã
diſtinctionẽ de exceptione odioſa non ha-
bes alibi melius tactam,quã hic declarant
ea quæ habentur in l.qui ſe debere.ff.de cõdi.ob cau.ad intelle-
ctũ huius.l.In glo.ibi.[tum etiam quia vna ſolutio.]Nec iſta ra
tio eſt bona.nam fateor ꝙ vna ſolutio non debet parere libera.
& repe.Sed quęrit in caſu noſtro parit liberationem ab obliga-
tione ciuili & naturali qua mero iure tenebatur promittẽs:licet
per metũ,& non parit repetitionẽ:quia potius videretur dicẽdũ
contrarium,ꝙ pariat repetitionem:& non liberationẽ.Ideo iſta
ratio nõ eſt perfecta,& ſi ſolutio eſſet facta per errorẽ iuris indu
ceret repetitionẽ:& non liberationẽ.vt ſ.dixi.Sed quia eſt facta
ex certa ſcientia.ecõuerſo qa videtur renũtiaſſe exceptioni me-
tus,& purgaſſe metũ:vt ſ.dixi.Tene ergo primam rationem gl.
5 †In glo.ibi.[ꝙ non placet ſecundum Hug.]Tu dic ꝙ ſi conſtat
ſolutionem fuiſſe factam ſponte:& ex certa ſcientia,non refert
an incontinenti poſt promiſsionẽ,vel ex interuallo :quia neutro
caſu repetit.ita debet intelligi iſta op.gl.& Hug.ſi aũt nõ cõſtat
a tunc aut fuit facta incontinenti,ᵃ & pręſumitur facta eodem me
tu.ar.in l.ſi ventri. §.in bonis. ff. de priui. credi.& quod habetur
in tex.& glo.in c.officij.de elec.ſi autem ex interuallo: tunc aut
durabat eadem cã metus,& idẽ.vt ſi per metum illatum à tyran
no promiſit.& ex interuallo eodem tyranno viuente ſoluit:licet
nulla interueniente coactiõe.Nam ſi negaret ſoluere,veriſimile
eſt quod idem tyrannus ipſum cogeret.& ad hoc quod not. In-
noc.in c.cauſam matrimonij.de off. dele. ſi autẽ ceſſabat cauſa
metus:vt quia iſte mortuus erat,videtur ſponte ſoluiſſe ſecundũ
6 doc.† In glo.ibi.[reſponde non repeto.]Iſta opi.eſt vera de iure
ciuili.qm̃ vbicunq; actus eſt nullus,vel poteſt infringi de iure
ciuili,iuramentum non artat.ſed poteſt contenni & infringi eo-
dem modo per l.non dubium.ſ.de legi.& ideo ſoluens ceſſante
cauſa metus non poteſt dici ꝙ ſoluerit timore periurij.ſed ſpon-
te.quia non eſſet periurus nõ ſoluendo,cum hoc facit.l.permit-
tente.ſed de iure canonico licet actus ſit nullus & poſsit annulla
ri iuramentũ,quod põt ſeruari ſine interitu ſalutis ęternæ:ſeruã-
dũ eſt.aliàs incurritur periurium:vt in.c.cũ contingat.de iureiu-
rã.ſi ergo ſoluit,nõ pręſumit ſpõte ſoluiſſe,nec animo renũtiãdi
exceptioni metus:ſed ne periuriũ incurrat.ideo põt ſoluere, &
euitat periuriũ:&poſtea repetere. per iura quæ gl.alle.Sed vnũ
facit dubiũ.nã ipſe poterat euitare periuriũ alio modo quã ſol-
uẽdo.ſ.petẽdo ſe abſolui à iuramẽto:& debebat abſolui.vt i c. j.
de iureiurã.& p Inno.in c.ad aures.extrà ꝙ metus cã.& in c.ve-
nerabilẽ.circa fi.de elec.ergo ſi voluit,videt ſpõte ſoluiſſe. iſtud
nõ declarãt Doc.ſed põt dici ꝙ nõ poſsit ſibi imputari cur à ſu-
periore nõ fecit ſe abſolui.qa à iure duplex via ſibi cõcedebatur
vel ꝙ peteret abſolutionẽ,vel ꝙ ſolueret:& poſtea repeteret. &
poterat eligere quã volebat:vt ff.eo.l.ſi mulier.§.pe.In gl.ibi.[Itẽ
nonne hac lege ſoluens erat in iure.] dic ꝙ debet intelligi qñ nõ
errabat nec in iure,nec in facto.Sed ſi conſtaret quod erraret in
iure,licet error eſſet ſupinus & fatuus,non prohiberetur repete-
re:quia in damnis vitandis hoc non nocet.l.ſed & ſi me putẽ. ff.
de condi.inde.quicquid dicat gl.hic,quæ innuit cõtrariũ:ſed nõ
7 bene.Non ſunt alia.Cætera videatis ver vos.†Et ex eo qđ gl.ſ.
dixit quando iurauit.colligit Bar.not.qđ qñcunq; ſubeſt aliqua
coniectura,qđ metũ paſſus non fecit animo approbandi cõtra
8 ctũ:ſed ꝙ per aliam cãm,non reſultat approbatio.†& ideo ſi di-
cat ſtatutũ ꝙ inſtrumentũ mittat executioni,nõ obſtante qua-
cunq; exceptione,quæ debeat reſeruari poſt executionẽ factam
& per metũ coegiſti me per publicũ inſtrumẽtũ ad promittẽdũ
tibi aliqđ,vel vẽdẽdũ.ſi poſtea ſoluã,& tradã, ceſſante metu &
eius cã,nõ videor ꝓpterea approbare cõtrariũ:qa videor ſoluiſ-
ſe timore ſtatuti vel inſtrumẽti:cõtra ꝙ nõ potuiſſem opponere
hãc exceptionẽ ſi petijſſes cõtra me executionẽ:iõ poſtea repete
re potero ꝑ hãc actionẽ.bñ facit.l.nouiſsima.§.j.ff.qđ fal.tu.& de
peti.hære.l.in numerationibus.in fi.gl.mag.&c.

2 *¶Licet de rigore iuris ciuilis uendens & tradens tranſtulerit dominium,propter traditionem & conſenſum licet coactum : eodem tamen inſtanti de æquitate prætoria reſtituitur utile eidem tradenti,propter quod res non uidetur exiſſe de patrimonio ſuo,ratione cuius dominij habet utilem contra quemlibet poſſeſſorem.*
3 *Violentia compulſiua non afficit rẽ uitio reali,ſicut afficit furtũ,uel uiolẽtia expulſiua.*
4 *Caſus,in quo ille qui eſt dominus præſcribit.*

LEX III.

1 SI vi vel metu. † Vendens & tradẽs rem per
metum,habet vtilem actionẽ
in rem contra quemlibet poſſeſſorem, dummodo re-
ſtituat pretium quod percepit ,& actio longo tempo-
re nõ ſit pręſcripta.hoc dicit. In tex.ibi.[diſtrahere coactus eſt.]
ſubaudi & etiam tradere : vt ſ.l.proxi.in fi. Nec ob.prin.illius l.
& dic ꝙ fuit coactus per tertium, qui poſtea vendidit Sempro-
nio bonafide emẽti:vnde erat dubium: an tu qui eras hæres me
tum paſsi,poſſes agere contra Sempronium poſſeſſorem,& ſin-
gularem ſucceſſorem metum inferentis, & videbatur quod nõ.
b quia actio quod metus cauſa eſt perſonalis.ᵇ & ſic videtur ꝙ nõ
detur niſi contra metũ inferentem,vel eius hæredes.aut vniuer-
ſales ſucceſſores:non autem contra ſingularem : vt l.ſi.in fi.ff.de
contrahen.emp quia perſonalis actio nõ ſequitur fundum.vt in
l.ſi fideicommiſſum.§.tractatum.ff.de iudic.Nam & interdictũ
vnde vi quod datur pro violentia expulſiua:non competit con-
tra ſingularem ſucceſſorem vim inferentis:vt in l.cum à te.ff. de
vi & vi ar.ſed alia remedia prodita ſunt contra ſuccedentem ſin
gulariter in vitium.vt in c.ſæpe.de reſti.ſpoll.contrarium tamen
determinatur hic.quãdo ex edicto prætoris facto ſuper iſta ma-
teria nõ ſolùm datur actio quod me.cau.quæ eſt perſonalis.imò
datur & vtilis in rem:quæ eſt realis.in l.metum.§.violenti.ff.eo.
cum enim dicat edictum prętoris quod mea cauſa geſtum eſt ra
tum non habebo.nullo tempore ratum habet: etiam ab initio.l.ſi
mulier.§.pe.ff.eo.& ſic iſta venditio fuit improbata à principio.
2 † Ex quo reſultat ꝙ licet de rigore iuris ciuilis vendẽs & tradẽs
tranſtulerit dominium:propter traditionem & conſenſum, licet
coactum,eodem tamen inſtanti de æquitate pretoria reſtituitur
vtile eidem tradenti.propter quod res non videtur exijſſe de pa
trimonio ſuo.vt d.l.metum.§.licet. & ratione cuius dominij ha-
bet vtilem contra quemlibet poſſeſſorem. & etiam hic.licet non
dicatur habere actionem perſonalem quod met.cau. quia eſt in
rem ſcripta:cum ſit coniuncta cum reali: & ſic ſapit eius naturã.
& datur contra quemlibet poſſeſſorem:vt d.l.metum.§. fi. & hic
in gl.quæ incipit.[quoque.]ſic ergo reſtitutio quę fit ex hoc edi
cto,ſcripta eſt in rem.Idem in ea quę fit ex edicto de minoribus
per officiũ iudicis nobile: vt l.in cauſæ. la j.§.interdum.ff.de mi.
quod dic vt ibi. In tex.ibi.[reddito à te pretio.]dic,ſcilicet perce
pto per annum,ne habeas rem & pretium. quod eſſet iniuſtum.
ſicut enim non debes pati damnum:ita nec lucrum ex hac violẽ
tia,nec curo vtrum fuerit cõuerſum in vtilitatem vel non, poſt-
quam ipſe pretium percepit.ſi erat talis qui poterat ſibi pręiudi-
care.Sed ſi pretium fuit ſolutum altero quã vendicanti,nõ eſſet
reſtituendum à vendicante:niſi foret cõuerſum in vtilitatẽ eius.
vt j.de rei ven.l.ſi mancipium.iuncta l.emptor.ff.eo.ti.de rei vẽ.
& ita intellige primam glo.mag.in ver.[ſed ad hoc quod dicit.]
3 † Vltimò no.in fi.huius l.ꝙ violẽtia compulſiua non afficit rem
vitio reali.ſicut afficit furtum,vel violentia expulſiua:quia tunc
res tradita per metum non poſſet vſucapi vel præſcribi longo tẽ
pore:vt in vltima glo.mag.in verſi.[Item adhuc contra.inſti. de
4 vſu.]† No.etiã caſum in quo ille qui eſt dominus præſcribit:qa
licet ſit dominus directus.non tamen eſt plenè dominus:cũ poſ
ſit res ab eo auocari per vtilem rei ven. & eo reſpectu quo põt
auocari, non videtur eſſe dominus : & quò ad illum præſcribit.
Simile in l.in bello.§.ſi quis ſeruum.ff.de cap.iuncta l.non quo-
cunq;.§.ſi ex bonis.de le.j.& per hoc determinat Bar.notab.ꝙ ſi
poſſediſti fundum bona fide,& fructus percepiſti,& cõſumpſi-
ſti, teneris mihi condictione ſine cauſa ad reſtitutionem æſtima
tionis,quatenus es effectus locupletior.quęritur ſi ago contra te
poſt triẽnium à tempore quo percepiſti, an poſsis obijcere mihi
exceptionẽ vſucapionis ꝙ vſuceperis eos ti.pro ſuo ? videtur ꝙ
non:quia non percipiẽdo fuiſti effectus dominus propter bonã
fidem.vt in l.qui ſcit.§.in alieno.ff.de vſu.& ille qui eſt dominus
non vſucapit:nec præſcribit.l.ſequitur.§.lana. de vſu. contrariũ
determi

determinat ipſe.nam ſi nõ fuiſſes effectus dominus, ſine dubio vſucepiſſes propter bonã fidẽ & ti.pro ſuo.iuxta no. in l. ſi ego. §.pactus.ff.de publi.cum ibi no.licet ergo ſis effectus dominus, quia tamen à te poſſum condicere per actio.perſonalem:ſiue ex tant,ſiue ſint conſumpti:& factus ſis locupletior, nõ debes eſſe deterioris conditionis quam ſi non fuiſſes dominus effectus: vt in d.§.ſi quis ſeruũ. & ſic vſucapis eo reſpectu quo poſſum à te auocari.& hoc voluit gl.mag.fi.in ver.[Item oppono.]In prima glo.mag.quę incipit.[ſcilicet ei.]in prin.dic ꝙ ſi agitur cõtra primum emptorem,reſtitutio pretij debet fieri ſibi: & ita intelligit prima expoſitio glo.ſi verò contra ſecundũ emptorem, reſtituit ſibi,& nõ primo.& ita loquitur ſecũda expoſitio:& primus emptor tenetur ratam habere reſtitutionem factam ſecũdo emptori:quia ſi nõ eſſet facta,re ab eo auocata poſſet agere de euictione contra primum emptorem,qui ſibi vendidit:& ſic eſſet creditor primi emptoris.Sed debitor ſoluens creditoris ſui creditoris: liberatur ope exceptionis.in l.ſi opera.de do.exce.allega. in glo. Aduerte tamen:quia ſi res valebat.plus quã primus emptor dedit,& quã ipſe recuperet à vendicante, remanet ipſi ſecundo emptori ſalua actio de euictione,ad id qđ plus valebat. vt l.Titius.§.fi.ff.de actio.empt.vel ad duplum:ſi fuit ſibi promiſſa.decocto pretio quod recepit à metum paſſo.ff.de euic.l. cum fundus vti optimus. In fi.glo.ibi.[Reſpondeo ꝙ pręſtitum eſt.] dic & non vltra.ſi fortè minus erat quã eſſet præſtitũ primo emptori per ſecundũ.vt ſi primus emptor dedit.c.auo.& ſecundus dedit.cxxv.primo emptori.Nam non teneris reſtituere niſi.c.quia ſi nihil auus recepiſſet,nihil reſtitueret.Remanebit tamen actio huic ſecundo emptori ad xxv.contra primum:vt ſ.dixi.& ſic omnes reponentur in ſuo ſtatu. Sed quid econuerſo ſi auus recepit.cxxv.ſed primus emptor à ſecundo nõ recepit niſi centum, an erunt huic ſecundo emptori reſtituẽda.cxxv.gl.videtur velle quod ſit in electione vendicantis quod iſtorum pretiorum reſtituat.Pet.dicit ꝙ imò tenetur reſtituere.cxxv.quæ auus percepit.quoniam ſecundus emptor ſuccedit in locum primi.Bar. dicit hoc verum ſi ſecũdo emptori fuit ceſſum omne ius,quod habebat occaſione rei,aliâs nõ debet reſtitui niſi quod ipſe ſoluit. Bal.dicit ꝙ ceſſio nõ eſt neceſſaria:quia iſta reſtitutio fit per viã exceptionis:& exceptiones tranſeunt in ſingularem ſucceſſorẽ ſine ceſſione:vt in l.in hoc iudicium circa medium.ff.communi diui.& plus dicit ꝙ etiam ſi poſſeſſor nihil ſoluiſſet:quia habuiſſet titulum lucratiuum donationis:non cogeretur rem reſtituere niſi reſtituto ſibi pretio, ſoluto per donatorem dicto auo, à quo emit.ſed ſi poſſeſſor nullum titulũ haberet ab illo primo emptore,non poſſet ex perſona illius iſtam exceptionẽ obijcere.& breuiter Bal.loquitur ſubtilius quã Bar. ego cum puto ꝙ licet iſta ſint vera.illud tamen quod percepit iſte poſſeſſor plus quã ipſe ſoluerit illi à quo habet cauſam,teneatur reſtituere: vt ſic oẽs reponantur in ſtatu ſuo,vt dicit glo.iſta in prin.niſi ille ex cauſa donationis ceſſiſſet ſibi omne ius quod habebat occaſione dictę rei.non enim iſte ſecundus emptor vel donatarius debet lucrari cum aliena iactura. In glo.quæ incipit.[præſcribit.] circa fi. ibi. [de his quã non domino.l.fi.]doc.contra. quia illa loquitur qñ dominium quod habebã in re poſſeſſa per alium,erat cauſa dandæ actionis mihi contra alterum. quo caſu perdito dominio per præſcriptionem, tollitur etiam illa actio. Sed in caſu noſtro alia eſt cauſa actionis dandæ contra metum inferentem,quàm dominium rei,ſcilicet ipſa violentia illata per eum. & ſic tenet ꝙ etiã re præſcripta per poſſeſſorem poſsit agi ꝙ met.cau.contra metũ inferentem:vt in l.ij.in prin.de alie.iudi. In gl.ibi.[Item nunquid finitur anno reſciſſoria.]id eſt iſta vtilis rei ven.quę ideo dicitur reſciſſoria.quia quæritur reſciſsio cõtractus venditionis per edictum.& ſic deberet durare anno tantùm.vt l.in honorarijs.§.ſed cum reſciſſa.ff.de actio.& obli.& in l.fi.j.ex qui.cau. ma. ſed hic in fi.dicitur ꝙ longo tempore tollitur.Sol.vt in glo.quia contrarium loquitur quãdo reſciſsio fit per prætorem viuum: puta ex titu.de mino.vel quib.ex cau.ma.& offi.iudi.nobili.licet oriente ex edicto prætoris mortui:hic verò quando fit per ipſum edictũ prætoris mortui,abſq; miniſterio prætoris viuentis,vt in hoc edicto,quo cauetur ꝙ met.cau.geſtum eſt ratum non habeo.& prouidet prætor de actione quod me.cau.& de vtili reali.Sed in edicto de mino.committitur hoc iudici fiendũ cauſa cognita. vt in l.quod ſi minor.§.fi.de mi.In glo.ibi.[reſpõdeo ex varijs figuris cauſarum.]Tu dic ſecũdũ Bal. ꝙ oritur ex violentia illata per metũ inferente.nam illa eadem actio quæ contra illum datur & oritur ex violentia, extenditur ad ſingularem ſucceſſorem,qui violentiam nõ commiſit. Sed tenendo id quod glo.dicit,eſſent actiones diuerſæ.Sed illa quæ daretur contra inferentem metum,orietur ex violentia.quæ verò contra ſingularem ſucceſſorem:orietur ex varijs figuris cauſarum.Bar.tamẽ multum no. iſtam gl. & eam approbat:ſed plus placet dictũ Bal. In fi.gl.ibi.[vel illud in ſimplici dolo.]hæc vera.quia contractus etiam bonæ fidei factus per multum & violentiam compulſiuam,non continet deceptionẽ:imò pręſupponit conſenſum.& ſic non eſt nullus ipſo iure.per l.ſi mulier.§. pe.ff.eo. ſed dolus præſupponit exceptionem:& ſic excludit conſenſum.Ideo ſi eſt bonæ fidei, cõtractus redditur ipſo iure nullus.vt in l.Et eleganter.in princip.ff.de dolo.ſecus ſi ſtricti iuris:vt ea.l.§.non ſolùm.

a ☞Cum condemnatus.Quando aliàs legitimè mora dici nõ poſsit, niſi reſtitui fuerit prius in iudicio declaratũ. vt ex prædictis apparet.

1 ☞*Cùm hæc actio detur intra annum ad quadruplũ: à quo tempore incipiet iſte annus? & duplex eſt modus agendi, & quòd iſte annus ſit utilis. & nume. 3.*

3 *Quòd iſtud quadruplum non ſit pœna uiolentiæ uel metus illati,ſed pœna contumaciæ, & moræ comiſſæ in non reſtituendo.*

LEX IIII.

1 SI per vim. † Hæc actio intra annum datur ad quadruplum, ſi res non reſtituatur. poſt annum verò datur ad ſimplum: ſi alia actio non competit.h.d.In tex.ibi.[aut cruciatus corporis.]dic. quibus caſibus datur hæc actio directa:quoniam adſunt verba, & mens edicti prætoris.Si verò per alium metum,qui produceret officium iudicis,vel vtilem actionem. ſecundùm ea quæ notantur in l.interpoſitas.ſ.de tranſ.tunc non eſſet pœnalis ad quadruplum,etiam intra annum.& hoc puto fuiſſe de mente huius l.In tex.ibi.[conſenſu corroboraſtis.]puta tradendo rem poſtea ſponte:vt ſ.eo.l.ij.Sed ſi recipiat pretium ſponte,& ceſſante omni metu,non propterea videtur venditionem conſenſu roboraſſe:vt j.patet.dum dicit.[reddito à verbis pretio.]quia poteſt hoc videri feciſſe alio reſpectu: vt ſibi ſit magis cautũ ſecundũ Bar. qui ad hoc alle. Inno.in c.ſuper hoc.extrà de renũ.Quod eſt notandum.& ſing.dictum Bal.autem videtur cõtradicere. ꝙ ſi incontinenti recipiat pretium, cenſetur hoc feciſſe in conſequentiam prioris metus:licet ad recipiendum non cogeretur.ſed ſi ex interuallo,& ceſſante metu vel eius cauſa, tũc tenet ꝙ videretur contractum roboraſſe nouo conſenſu: ſicut cùm rem ſponte tradit.& idem ſentit do.Raph.decens cautius eſſe non recipere,qđ ſine dubio puto verum:tamen à dicto Inno.& Bar.non recedo.
2 per ea quæ dixi ſ.eo.l.ij.in fi.glo.& attenta ratione ipſorum.† In tex.ibi.[intra annũ quidem agentes.]puto ꝙ iſte annus incipiat à tempore moræ commiſſæ in reſtituendo.tunc autem commit
a titur mora,cum condemnatus* ad reſtitutionẽ rei per metum ablatæ non reſtituit infra quadrimeſtre tempus:quod datur iudicatis.vt in l.ſi cum exceptione.§.quatenus.ver.quod ſi homo.& in §.ſatis enim clementer.ff.eo.Eſt autẽ duplex modus agendi.Primo.ꝙ petatur reſtitutio rei. & facta condemnatione ſi non reſtituatur infra quadrimeſtre,agatur infra annum vtilem ad pœnã quadrupli.non ꝙ detur nouus libellus. ſed petatur per modum executiuum.& ex primis actis. & tunc cõdemnatus habebit facultatem reſtituendi rem vſq; ad ſententiam ferẽdam ſuper quadruplo,qua lata nõ habebit amplius facultatem,vt euitet pœnã, & ſic ferentur duæ ſententiæ ſecundũ opi. gl. quod plenè dic vt in l.ſi cũ exceptione.§.hæc autem actio.ff.eo. quia hæc actio eſt arbitraria.ſed in non arbitrarijs non fertur niſi vna ſententia: vt no.in l.j.ff.de actio.emp.in prin. Dicunt etiam doc.ꝙ poteſt ferri vna ſententia tantùm,& ꝙ in libello poterunt peti duo.vnum purè,ſcilicet reſtitutio rei.aliud ſub conditione,ſcilicet condemnatio in quadruplum,ſi non reſtituatur poſt ſententiam infra tẽpus quadrimeſtre.& iudex ita condemnabit, & non fiet poſtea alia condemnatio ſed executio condemnationis factę.iuxta no.
3 in d.l.j.de actio.emp.in prin.& in l.conductores.j.loc.& no.† ꝙ iſtud quadruplum non eſt pœna violentiæ,vel metus illati, ſed pœna contumaciæ, & moræ commiſſæ in nõ reſtituẽdo. vt probatur & ibi no.Bar.in d.l.ſi cum exceptione.§.in hac.in fi.& patet quoniam etiam ille qui non commiſit violentiam nec metũ, condemnatur ad hoc quadruplum ſi rẽ non reſtituat ad iuſſum

a ¶Potentiã. Adde ꝙ
etiã pręceptũ vel pre
ces dñi tẽporalis in
ſubditũ, nõ inducãt
iuſtũ metũ, licet ĩdu
cãt præceptũ vt per
gl.i.l.j. ſi rec. ꝓuin.
& dicit Alex.in cõſ.
xvj.col.ij.ver.& tã-
to.& col.iij.ver. nec
ob.in iij.vo. & vide
eundẽ Alex. in cõſil.
xciij.colũ.ij.in v.vo.
& ibi an & qñ quis
nõ eſt in loco vbi cõ
ſueuit habere poten
tiã terrẽdi, videaĩ ceſ
ſare præſumptio &
ſuſpicio metꝰ. & gl.
in d.l.i.C.ſi rector ꝓ
uin. refert. & ſequiĩ
Frã.de Are. in l.ſi ne
gotium. ß. de nego.
geſtis.Fran.Cur.

b ¶Metu mortis. Add
Bal.in ru.qđ me.cã.
extra. & de materia
metus vide per Arc.
in c.ſi qñq.xv.q.vj.
in c.fuerũt.vij.diſ.&
ſ c.ex his.xxv.q.iiij.

c ¶Donatio eſt cõtra
ctꝰ.Adde gl.& Bar.
in l.iuriſgentiũ. in §.
j.ff.de pa.Bar. in l.ſi.
ff.de condi.ob cau.

iudicis.vt ibi patet in fi.In tex.ibi.[quo ex
periundi &c.] Ex quo patet ꝙ iſte annus
eſt vtilis.vt l.j.ff.de diuer.& tempo.pręſcri.

2 *Coactus ab aliquo rem ſuam uendere alteri, agit hac a-ctione contra emptorem, licet ipſe metum ſeu uim nõ intulerit.*
3 *Venditio facta in carceribus, qñ poſſit reſcindi, & qñ non.*
4 *Minor qui uẽdidit rem minori pretio quàm ualeret, & ſic fuit læſus: tamen intererat ſua uendere, ſed iuſto pretio: ſi petat ſe reſtitui, an debebit agere ut ſuppleatur pretium, uel reſtituatur res, an ſimpliciter ad reſcindendam uenditionem.*
5 *Si pater tuus per ſimoniam faciat tibi conferri beneficium eccleſiaſticum: licet tu ignores, non tamen licitè detines. & poteſt à te auferri.*

LEX V.

1 NOn intereſt. † Hæc a-
ctio datur
cõtra poſſeſſorẽ rei per metũ ab-
latæ: licet ipſe vim nõ cõmiſerit,
ſed alius. Item datur. ſiue coactus fuerit qs
vendere, ſiue minori pretio vẽdere quã vel
let. h. d. & ſic ponit duos caſus ſecundũ gl.
in primo volebat vendere. & fuit coactus
vendere. & ſic metus dedit cauſam cõtra-
ctui. In ſecũdo quæ ponitur ibi. [nã ſi.] no-
lebat vendere. nec curabat cui venderet. an
metũ inferẽti, vel alteri. & fuit coactus mi-
nori pretio quã vellet, & ſic metus non de-
dit cauſam cõtractui. ſed minoratio pretij. In primo reſcindiĩ cõ
tractus. & agiĩ vt reſtituaĩ res reſtituto pretio. in ſcđo caſu nõ re
ſcindiĩ pręcisè. ſed agiĩ alternatiuè. vt vel ſuppleat pretiũ, vel re
ſtituat rẽ recepto eo qđ ſoluit ſcđm Pe.ar.ff.de iu.do.l. ſi res.§.j.
Sed qđ ſi res valebat x.tñ, & ipſe nolebat dare ꝓ minori de xv.
& fuit coactus dare ꝓ x. An ſupplebiĩ pretiũ iniuſtũ? dic ꝙ ſic.
qa nõ cogebaĩ vẽdere ſi volebat ꝓ minori: licet pretiũ eſſet irra-
tionabile. Sed magis fuit irrationabile ipſum cõpellere. ſed qđ in
tertio caſu ſi volebat vẽdere ꝓ x. qa tñ valebat. nõ tñ Titio ſed
alteri. & fuit cõpulſus vẽdere Titio ꝓ dictis x. gl. mouet iſtud du
biũ ſup ver. [maiore.] & videĩ ꝙ nõ poſſit agere: qa ſua nõ inter
eſt. l. ſed & partus. §. fi. ff. eo. cõtrariũ tñ videĩ ſentire: qa põt ſua
intereſſe rõne affectionis. qđ eñ ſi Titius erat inimicus eius, vel
anteceſſorũ ſuorũ, & intererat ſua ne ad illũ ꝑueniret? & huius
2 intereſſe debet haberi rõ. ar. l. fi. in emptio. ff. de mino. † In tex. ibi.
[vtrũ ab emptore.] ſubaudi qui hodie poſſidet. & emit à patre
tuo & patruo, nõ tñ ipſe cõpulit: ſed quidã tertius. certè delictũ
illius nõ debet huic emptori ꝓdeſſe: vt in l. ſi cũ exceptione. §. in
hac. & ibi declaraĩ iſte tex. & poniĩ ibi rõ. & hoc vidi pluries de
facto: qa iſti tyrãni qñ volũt extorquere pecuniã ab vno ſubdi-
to eorũ, qui nõ habet pecunias ad manũ, faciũt ipſum carcerari.
& cõpellũt ad faciendũ venditionẽ cuiuſdã poſſeſſionis ſuę cui
dã alij pecunioſo: q libẽter emit. & credit emere ſecurè. poſtquã
ipſe nõ cõmittit violentiã, & ſoluit pecuniã illi incarcerato, vel
alteri recipiẽti ꝓ eo. & poſtea tyrãnus aufert ab eis: iſto anno cõ
ſului ꝙ ipſe cõpulſus poſſit recupare ab hoc emptore. & ille em
ptor recuperat pretiũ ab hoc vẽditore. qa nõ fuit conuerſum in
vtilitatẽ eius, allegabat in cõtrariũ qđ no. in l. quæ in carcerẽ. ff.
3 eo. per doc. † ꝙ tũc vẽditio facta in carceribus reſcindiĩ: qñ facta
eſt illi qui detinet illũ in carceribus: & ita loquiĩ illa l. ſecus ſi alte
ri qui ipſum nõ detinet. ſed eſſet verũ: qñ nõ ad inſtantiã detinẽ-
tis. vt ſi eſt captus ꝓ debito, ad qđ ipſe teneĩ, nã habet neceſſe vẽ
dere de bonis ſuis ſi vult exire carceres: & tũc vẽditio nõ eſt lici
ta. ſed in caſu noſtro ſic. & cõtra bonos mores extorta. & ad in-
ſtantiã detinẽtis: qui nullã cauſam habebat iuſtã detinẽdi. Sed in
quo differt iſta l. à l. iij. s. eo. Reſpondeo illa loquitur qñ venditio
fuit facta inferenti violentiã, & ipſe poſtea alij vẽdidit: & ageba
tur cõtra ipſum ſecundùm emptorem. hic verò facta fuit ei qui
4 nullam violẽtiam intulit. † Circa ſecundùm caſum dum dixi ꝙ
agitur ad ſuppletionem pretij. procedit in caſu huius l. Sed quid
in minore qui vendidit rem minori pretio quàm venderet, &
ſic fuit læſus. intererat tamen ſua vendere: ſed iuſto pretio. Quæ
ritur ſi petat ſe reſtitui, an debebit agere vt ſuppleatur pretium:
vel reſtituatur res, an ſimpliciter ad reſcindendam venditio-
nem, & recuperandam rem, reſtituto pretio quod percepit. Cy.
not. ſecundùm Pe. tenet hãc ſecũdã partẽ infra de prędijs mino.
5 l. ſi quidem. Sed quare diuerſum in hoc caſu. cogita. † In gl. [Nã
* idem eſt in emptore ignorante.] dic quia ignorantia ſua non de
bet eſſe cauſa vt lucretur, & commodum habeat ex dilicto alte-
rius: & ſic facit ad hoc vt ſi pater tuus per ſimoniam faciat tibi
conferri beneficium eccleſiaſticum; licet tu ignorares, non tamẽ
licitè detines: & poteſt à te auferri. facit. l. j. in §. j. ff. ſi quis ali. te-
ſta. prohi. In fi. glo. ibi. [quia ſi ignoret liberatur rei interitu.] Cer
tè etiam ſi ſciuit, non tamen fuit in mora reſtituendi: liberatur in
teritu rei continente ſine culpa ſua, quia propter ſolam ſcientiã
non eſt in mora ſecundùm Pe. licet ſecus in eo qui violentiã cõ-
miſit: quia ſemper eſt in mora: vt l. j. s. eodem.

2 *Si aliquis pauper homo uendidit poſſeſſionem ſuam alicui Potenti, uel militi, & poſtea dicat ſe feciſſe per metum ab illo illatum, ꝙ ad hoc probandum nõ ſufficiat inducere potentiam illius & impotentiam ſuam.*
3 *Si uxor ad inſtantiam mariti, faciat aliquem contractum ſuper bonis ſuis, non præſumitur hoc ipſo feciſſe per metum, niſi probetur quòd conſueuerit inferre uxori metum.*

LEX. VI.

1 AD inuidiam. † Ex ſola dignitate contrahen-
tis violentia non præſumitur, ſi
aliter non probetur. h. d. quia dignitas non debet no-
cere: ſed prodeſſe: vt in l. ſi longius. §. ſi filius in fi. ff. de
2 iudicijs. † Et pone caſum ſi aliquis ruſticus & pauper homo
vendidit poſſeſſionem ſuam alicui potenti, vel militi: & poſtea
dicebat ſe feciſſe per metum ab illo illatum. & inducebat ad ꝓ-
a bandum metum potentiam [a] illius, & impotentiam ſuam: certè
3 hoc non ſufficit. † Et dicit hic Bar. ꝙ ſi vxor ad inſtantiam mari
ti faciat aliquem contractum ſuper bonis ſuis non præſumitur
hoc ipſo feciſſe per metum: licet ille ſit maritus, & potentior ea:
niſi probetur ꝙ cõſueuerit inferre vxori metum: vt in l. j. §. quæ
onerandæ. ff. qua. re. act. non da. quod etiam tenet Inno. in c. cau
ſam matrimonij. de offi. deleg.

2 *Quando dicatur quis inferre metum mortis?*
3 *Donatio eſt contractus.*

LEX. VII.

1 SI donationis. † Quilibet contractus celebra-
tus iuſto metu, ſiue ſit hincin-
de obligatorius, ſiue ex altera parte tantũ, reſcinditur ꝑ
2 hãc actionẽ. h. d. In tex. ibi. [metu mortis.] [b] ſubaudi in
b ſtantis: quia erat ibi cum gladio: vt differat ab eo quod infrà ſub-
ijcit, [vel capitales minas.] vbi loquitur quando non erat in-
ſtans: quia non erat ibi cum gladio, ſed minabatur: nam idem
eſt, quod eſt verum ſi erat talis perſona quæ conſueuit minas
ſuas ad effectũ ꝑducere: aliàs ſecus: vt. j. eo. l. metũ. & ff. eo. l. metũ
in prin. & per hoc remanet ſuperflua glo. ſuper ver. [capitales.]
3 quæ innuit hoc contrariũ. † Vltimò allegatur iſte tex. ꝙ donatio
c eſt contractus. [c] licet quidam dicant contrarium, quia donatio
eſt doni datio. & poteſt incipere ab executiõe, nulla pręcedente
obligatiõe. vt ſi rẽ meã tibi tradidi animo donãdi, nulla ꝑcedẽte
promiſſione, ſed contractus innominati dicuntur propriè quã
do ſunt vltro citroque obligatorij: vt in l. Labeo. de ver. ſigni. Et
per hoc dicunt ꝙ authẽ. ſacramenta. j. ſi aduer. ven. quę loquitur
de iuramento minoris ſuper contractibus eius non retractãdis,
non habet locum in donatione. Contrarium tamẽ communiter
tenetur per hanc. l. dum primò dicit [donationis,] & poſtea di-
cit. [cuiuſcunque alterius cõtractus:] nam illa dictio alterius in-
cludit vt donatio ſit contractus.

2 *Soluens aliquid alicui, ne eum ad ciuilia munera nominaret, an ſolutum repetat per hanc actionem: an per condictionem ob turpem cauſam?*

LEX. VIII.

1 CVm te domus. † Factum metu iniuſto per
hãc actionẽ nõ reſcinditur.
h. d. ſecũdũ Bar. In tex. ibi. [quòd de frumẽto feceras
inſtrumentum.] quia fortè promiſeras ſibi per in-
ſtrm publicũ certã quãtitatẽ frumẽti indebiti. & volebas ꝙ ille
reſtitueret tibi dictũ inſtrumẽtũ, & quia dubitabas ꝙ nollet, hoc
timore vt reſtitueret, vẽditionẽ feciſtis: certè nõ põt reſcindi per
hanc actionẽ: ſed bñ poſſet reſcindi ꝑ cõdi. ob tur. cau. ſi illud in-
ſtrm tãq̃ idebitè factũ veniebat tibi gratis reſtituẽdũ: qa nõ de-
2 buit extorquere venditionẽ: vt ĩ l. fi. de cõdi. ob tur. cau. † In tex.
ibi

ibi.[ne ad ciuilia munera nominareris.]ſubaudi. & nõ fuiſti nominatus:certè per hanc acti.nõ potes reſcindere. Sed an per cõdi.ob tur.cau.diſtingue: vt in glo.quia aut eras inhabilis ad talia munera,& tunc potes repetere:quia vertebatur turpitudo dũtaxat ex parte aduerſarij: qui volebat te nominare cum non eſſes dignus,vel eſſes inhabilis.ſi verò eſſes habilis, tunc verſabatur turpitudo ex parte tua,& illius: ideo melior eſt conditio poſsidentis.& ideo non poſſes repetere: vt in l. quod euitandi & ibi no.j.de condi.ob tur.cau.

LEX IX.

Metum non. †Ex ſolis minis nõ probatur metus, niſi fuerit peruentũ ad actũ. hoc dicit ſecundùm primam lec. quæ probatur etiam in l.metum.in princ.ff.eo.ſed glo.dicit hoc verum niſi ſint illatæ à perſona quæ conſueuit eas ad effectum perducere. Facit l.famoſi.ff.ad l.iuliam maie.& j. ſi quis impera. maledi.l.j. & ſ.eo.l.ſi donationis.in ver.minas.facit quod not.in l. de pupillo.§.ſi quis ipſi prætori.ff.de ope.no.nun.per Bart.vel dic quòd ex ſola proteſtatione non probatur metus. hoc dicit ſecundum aliam lectu.poteſt etiam dici quòd iſta l. dicit vtrunque vnum colligatur ex ver. [iactationibus:] aliud ex verbo [conteſtationibus].

2 *Si cauſa permittitur tranſactio in cauſa criminali, effectus tranſactionis eſt, ut impediat proceſſum.*

3 *Quòd interdum perſonæ priuatæ licitum ſit mortem inferre: & quando?*

LEX. X.

1 Accuſationis. †Timor accuſationis inſtitutę vel inſtituendæ non facit hãc actionem competere ad reſcindendum cõtractum.h.d.intellige etiã ſi erat de crimine capitali. vt ſit magis dubium.vnde videbať contra per l.iiij.ſ.eo. & per l. ſi donationis.ſed ibi qñ videbať mors inferenda à priuata perſona:quia ſæpe ſolet obuiare iuſtitię & rationi & ſic eam illicitè inferre.vt in vſibus feu.de ali.feud.vbi dicitur ꝙ priuatus ſemper obuiat iuſtitiæ hic verò qñ à iudice pro quo præſumitur ꝙ contra iuſtitiã non facit.vt ſ.de offi.ciui.iudi.l.ij.& arg.extra de procu.c.in noſtra.& quod no.Inno.in c.innotuit.de eo qui fur.or. ſuſcepit. facit l.ante ſi.ff.de offi.præto.In tex.ibi.[metu.]metuebat enim ne illa accuſatio inſtituta perſeueraret,vel ne inſtituendam facere,& ſic vt deſiſteret fecit ei venditionem, & ille deſtitit & ſic impleuit quod promiſit.volebat autem iſte hoc non obſtante reſcindi contractum tanquã factum per metum mortis,& dicitur ꝙ non poteſt nã iſte ti. loquitur quãdo quis timebat ſibi inferri mortem,vel corporis cruciatum iniuſtè:ſed hoc caſu timere hic nõ poterat quia nõ eſt præſumendũ ꝙ iudex eũ iniuſtè condẽnet.Sed quærĩ pro declaratione gloſ.in prin. Quid ſi accuſatio erat iniuſta & calũnioſa.& hoc poteſt probari? Reſpõde adhuc nõ habet hanc actionẽ ad reſcindendũ per rationẽ prædictã.ſed ſi quæritur an habeat aliud remediũ puta condi.ob tur.cau. glo. videť diſtinguere aut nõ fuit expreſſa hæc cauſa in cõtractu:& nõ põt reſcindere,aut fuit expreſſa & tunc põt per l. in ſumma. in prin.ff.de cõdi.inde.vbi nõ valet tranſactio quãdo ſuberat calumnia ex parte agẽtis & datũ ob talem trãſactionẽ repetitur. nam hic verſabatur turpitudo ex parte accuſantis, nõ accuſati cui videbatur licitum vexationem redimere:vt ſuam j. de adul.l. ſerui de violan.& quod ibi not.& hac ratione attenta puto ꝙ ſi hoc põt probari,ꝙ venditio vel cõtractus fuit factus ob iſtã cauſam licet nõ fuerit expreſſa tẽpore contractus adhuc poſsit reſcindi. Nec obſt.l.ſi repetendi.j.de condi.ob cau.quia ibi fuit in mente retenta,& nullo modo de ipſa apparebat quæritur quid ſi accuſatio non erat calumnioſa & accuſator non fecit quod promiſit. quia nõ deſiſtit:licet ꝓſecutus fuit? gl.no.in ver.[aut nõ calũnioſa.] quæ debet intelligi modo quo dixi diſtinguit aut erat tale crimẽ de quo licitum erat tranſigere, & pecuniam dare, ſecũdũ ea quæ hñr in l.trãſigere.ſ.de tranſac.& tunc poteſt iſte repetere quod dedit,tãquã cã nõ ſecuta & nihilominus illũ repellere per exce.trãſactionis à proſecutione accuſationis.

2 †Not.ex illo ver. ſecundũ Bart. intellectũ ad illud verbum tranſigere pro eo caſu quo permittiť trãſactio in cauſa criminali,effectus tranſactionis eſt vt impediat ꝓceſſum: quia trãſigẽs nõ põt ipſum nec etiam alium proſequi,licet alius poſsit accuſationem de nouo inſtituere.& iſtũ intellectum dedit ibi Bar.ad illam l.& nullus alius qui videť probari per hãc gl.dũ dicit:[& exceptio obijcitur.] Inquãtũ gl. vult ꝙ vtrunq; cõſequatur accuſatus nõ videť bene dicere niſi fuerit appoſita clauſula rata manente tranſactione & actũ fuerit de reſtituẽdo, ſi nõ ſerueť tranſactio:ſed debeat ſtare cõtentus altero vt l.cũ proponas.ſ.de trãſac.& l. reſcriptũ.§.ſi pacto.ff.de pac.ſi verò nõ poterat tranſigi:tunc dicit gl.ꝙ datum nõ repetitur quia fuit turpitudo ex parte dantis: nec ideo exceptio obijcitur.ita ſupple ad gl.quia trãſactio nõ valuit. Tene menti hãc gl.pro declaratione illius l.tranſigere. Vltimò glo.opponit de l.nec timorẽ.ff.eodem. & ſoluit. vt in princ. dixi: & ibi timebatur mors à priuata perſona ſed hic à publica.

a ¶Statutũ dicat. Ad. de Bal. & Alb. de roſa.in tracta. ſtatutorum. & do. Nellum de ſancto Gemini.in trac. bannitorum. in iij.parte ſecundi tempo.q.lj.Cur.

3 †Item adhuc oppo.nam interdum etiam priuatæ perſonæ licitum eſt mortem inferre:vt ſi occidat quis furem nocturnũ qui telo ſe defendit vel pater occidit adulterum cum filia repertũ.et ſic videtur præſumendum pro priuato,ſicut pro iudice. Sol.nõ eſt verũ:quia iudex facit ex neceſsitate,& tanquã miniſter legis priuatus enim eſt voluntate quia licet lex permittat ſibi in dictis caſibus,nõ tamẽ præcipit nec permittit in omnibus caſibus,nec eſt miniſter legis in dictis caſibus.Ita dicit iſta mirabilis glo.potius aũt præſumitur pro eo qui facit ex neceſsitate,vt miniſter legis,quàm pro eo ꝗ facit ex volũtate hinc eſt ꝙ prohibitio alienationis facta per teſtatorem.vt l.non extenditur ad illam quæ fit ex neceſsitate ſed ſolum ad voluntariam : vt in l. alienationis.ff.fami.erc.No.iſtam glo.ſingularẽ:quæ dicit ꝙ priuatus cui licet occidere ex forma l.vel ſtatuti,non eſt vltus ſuã iniuriam:quòd videtur ſecũdũ quoſdã ꝙ huic promiſsioni poſsit renũtiari per regulam generalem l.ſi quis in cõſcribendo. ſ.de pac.quod non eſſet verum ſi eſſet miniſter legis:ꝗa proſequeretur iniuriam publicam per l.ſi vnus.§.Item.ff.de pac.Ex quo videtur ſequi ꝙ ſi
a ſtatutum dicat[a] vt liceat occidere bannitũ & aliquis fecit pacẽ cum bannito de aliqua offenſa,quã in eum fecerat, & promiſit eum non offendere, ꝙ non poterit offendere occaſione banni. ſicut non poſſet pro ſua iniuria.Sed contra fuit diſputatum per Barto.in q.quæ incipit Lucanæ ciuitatis.vt no.in l.ſi ſeruum.ff.de verb.obli. Ad hanc autẽ glo.reſpondeo ꝙ interdum promiſſio de occidendo facta priuato per ſtatutum,ſit ob priuatam vtilitatem ipſius.Pone exemplum vt in ſtatuto Florentiæ,quo cauetur vt licitum ſit offenſo re offendere:& vindictam ſumere de ſuo offenſore vſq; ad ęquiualentẽ offenſam & non vltra:et tunc habet locum iſta glo.quia non eſſet miniſter legis ſed vitor ſuæ iniuriæ.& non ſequitur publicam vtilitatem ſed priuatam. Ioã. ſi feciſſet pacem cum eo,non poſſet poſtea virtute ſtatuti ipſum offendere : quia videtur ſtatuto renuntiaſſe quod facere potuit aut talis promiſsio fit ob publicam vtilitatem,puta ꝙ liceat occidere bannitum.vt in l.j.j.quando lice.vnicui. ſine iud. ſe vin. & iſto caſu quilibet eſt miniſter legis,quia quod reſpublica nõ poteſt facere ſuos officiales ad hoc deputatos committit fiendum cuilibet priuato ſibi ſubdito . Ideo ſi quis facit pacem cũ aliquo de ſua iniuria,qui ſit bannitus,vel poſtea banniatur pro alio crimine non prohibetur ipſum occidere pro vindicta rei publicæ ad quam iſta pax non extenditur vt in d.q.diſputata.Et per hoc remanet declarata iſta gloſſ.difficilis ad intelligendum etiam & ad modum recitandi.

1 *¶Vſurarij licet faciant cantare inſtrumentum uſurarium in perſonam uxoris, uel alterius coniuncti:ne reſcindatur propter uſurariam prauitatem,q. hoc eis nõ proſit.*

LEX XI.

1 Si per impreſsionem. †Venditio facta officiali deputato ad iuſtitiam adminiſtrandam per impreſsionem illatam ab eo, reſcinditur per condictionem ex hac l. ſiue ſit facta venditio ſibi,ſiue alteri ſuppoſito ab eo nec reſtituitur pretium.hoc dicit iſta lex vulgaris. In tex.ibi.[per impreſsionem.]dicitur impreſsio quando officialis habens miniſtrationẽ miniſtratur alicui de ſua iuriſdi.quod niſi ſic fiat, procedet contra eũ de aliquo maleficio:vel dabit ſñiam cõtra eũ in tali cauſa, quæ coram ipſo ventilatur.vnde licet nõ timeat periculum mortis,vel cruciatum corporis:& ſic nõ habet locum actio ꝙ metus cauſa directa tñ põt reſcindere cõtractum celebratũ ad commodum officialis condictione ex hac l.& dico quòd non eſt pœna

a ☞Subdito ſuæ iuriſdictio. quaſi metu officij coactus ex parte.& nõ liber ſit ſutur⁹ cõtract⁹ ꝙ fieri non debet. vt per ll. præcedẽtes ſatis patet.

lis in quadruplum.ſicut act.ꝙ metus cauſa directa.vt dixi ſ.eo.l.iiij.ſed ſufficit pœna de qua hic quia perdit pretium datum. Or expediatis Bidellum.Sed quid ſi contractus non fiebat ad commodum officialis,ſed tertij?Reſpondeo non puto hanc.l. habere locum.quia non debet extendi vltra terminos:de quibus hic loquitur.ſed habebit locum .l.ſed.vt contractus poſsit reſcindi.non tamen emens perdit pretiũ.l. iij. ſ.eo.Et aduerte.quia hic officialis peccauit in duobus.quia primo violẽtiam intulit,& impreſsit,& propter hoc perdit pretiũ: & remanet penes venditorẽ vt in verbo[retineatur.]Secundò, quia poſito ꝙ per impreſsionẽ non feciſſet,non debebat emere
a à ſubdito * ſuę iuriſditionis:& emptio non valet.niſi ſecundũ ea quæ habentur in l.vnica.ſ.de contra.iudi. & tunc quid erit de pretio?dic vt in l.aufertur.§.ꝙ à pręſidè.ff.de iure fiſci.qui loquitur in iſto caſu.& hoc in officiali habente adminiſtrationem.ſed ſi erat in dignitate ſine adminiſtratione cõtractus,non reſcinditur.vt ſ.eo.l.ad inuidiam.niſi probaretur ꝙ minas vel violentiã intuliſſet.vt ibi dixi.Et prædicta quãdo eſt officialis ad iuſtitiã miniſtrandã.& ſic licet perſonæ ſuæ iudiſditionis ſint ſibi ſuppoſitæ,res tñ eorũ non ſunt in eius adminiſtratione.ſi autẽ eſſet talis ꝗ poſitus eſſet ad adminiſtrãdũ bona,& tutor & curator vel execu.teſtamẽti.& emeret bona ſuæ adminiſtrationis , tunc diſtinguitur:aut palã & bona fide.& non delinquit.ſed valet contractus:vt j.de cõtrahẽ.emp.l.ſi cum ipſe,aut clã & malã fide: & tunc nõ valet & reſtituit rẽ & pretium quadruplicatum.vt ff.de cõtrahẽ.empt.l.nõ licet.& l.qui officij.ſecundũ Pe.& Cy.hic & Bar.de hoc tractat in dicto.§.ꝙ à præſide.vbi oĩno vide. & per hoc eſt expedita glo.Pet.quæ incipit.[quadruplum.]quãquam
2 imperfectè loquatur.†Vltimò no.in fine contra vſurarios. qui faciunt cantare inſtrumentũ in perſonã vxoris : vel alterius ex cõiunctis:ne reſcindatur propter vſurariã prauitatẽ, & hoc non prodeſt eis.& ſic præſumitur vſurarius,ac ſi eſſet celebratus cũ eodẽ.ſecundũ ea quæ habentur in c.illa nos. de emp.& vend.& c.ad noſtram.& facit. l.j.in fi.ſ.de contra.iudi

LEX. XII.

1 VEnditiones. † Quæro quid addat iſta l. ad aliàs.ll.huius tit.Reſpõdeo. qa generalior eſt,cũ aliæ loquantur quãdo timetur mors vel cruciatus.Iſta loquitur generaliter:etiam quando illud non timeretur.tamen cõtractus facti eſſent per potentiam. exemplum.vt dixi in l.non intereſt.ſ.eo.& in l.præcedenti. quãdo officialis cõpelleret me ad vendendũ alteri quã ſibi officiali. nam cõpeteret condictio ex iſta.l.& etiam officium iudicis ad reſcindendũ:vt in l.illicitas.in prin.ff.de offi.preſi. Et ne iſta remedia ſint pœnalia:quia non cauetur hac l.nec illa.Tene menti pro intellectu totius tituli.

De dolo malo. *Rubrica.*

LEX. I.

1 SI fideiuſſor. †ı Fideiuſſor emens rem pignoratã à creditore vendente iure creditoris non aquirit dominium.ſed cenſetur eam potius fuiſſe.quam emiſſe.propter fidẽ datam debitori deſoluendo pro eo.propter ꝙ dolo videtur facere emendo,& ꝑpter dolũ cõpellitur actione mandati reſtituere rẽ cum fructibus.percepta tamẽ quãtitate quam ſoluit,tam pro ſorte quam pro vſuris.hoc dicit. iſta.l.cum gl.ſuis.& ſic non loquitur de acti.de dolo:ſed de actione mandati.quæ datur propter dolum ſecundũ verũ intellectũ quæ ponitur in gl.& eodẽ modo ſi ſecũdus creditor emit à primò,non præiudicatur tertio crditori,quominus poſsit ſibi auferri ꝙ ſoluit.& ab eo pignus auocari.licet ſit quidã tertius qui nec eſſet creditor,nec fideiuſſor,& emiſſet:& acquireret dominium & nõ poſſet ſibi à ſequẽti creditore auferri:vt.ff. de diſtra. pig.l.cum ſecundus.in fi.& l.ij.& infra ſi antiquior creditor l. j. & ibi vide.

2 ☞*Qualiter intelligatur iſta lex,quod actio de dolo non competit ubi competeret alia ſpecialis ex alia æquitate quàm ratione doli:& quid ſi ſit generalis?*

LEX. II.

1 DE dolo. † Exemplifica hanc.l.per l. præced. vbi datur acti.mandati ex dolo ibi cõmiſſo , ff.mandati.l.ſi mandato.§.j.ideo ceſſat de dolo : vt ibi no.in gl.fi.in prin.& cõpetit mãdati propter dolũ Sed an actio de dolo concurrat cum exceptione doli? gloſſ.in l.j.§. ait prætor.ff.eodem ſuper verſ.exceptio tenet quòd ſic. tamen competeret ex eadem æquitate. ſicut concurrit cum actione quod met.cau.quia ex eadem æquitate.ſed cõtra facit.quia ille §.et etiã.l.fi.eo.ti.vbi videtur caſus.& hanc tenet Pe.tu dic ẽt.verum ſi per exceptionem doli plenè videt̃ cõtra dolũ.& ita loquitur l.ſi aliàs procederet prima opinio.†Vltimò no.glo. qualiter intelligatur iſta l.ꝙ iſta actio non competeret:vbi cõpeteret alia ſpecialis ex alia æquitate quã ratione doli.Si verò nõ ſit ſpãlis, ſed gñalis,bñ põt illa concurrere:vt cum certi condictione ſine cauſa,ſed in licitis poteſt concurrere cum alia magis ſpãli quam ipſa ſit,vt cũ actione ꝙ met.cauſ.dolus eſt duplex,qdã ſimplex & ocultus:quidã apertus.& tñ infertur metus:& ſic iſta actio ſe habet vt genus ad actionem qđ metus cã:ideo concurrit cũ illa quia cõpetunt ex eadẽ æquitate.Sed cũ alia quæ nõ ſe habet ad eam vt genus,nec vt ſpecies,ſed vt excedentia & exceſſa,nõ cõcurrunt:& ita loquitur hic & etiam illa.l.j.§.ait prętor eo.ti.cum §.ſeq.vnde non concurrit cum reſtitutione in integrum, quę poteſt dari propter dolum:& etiam ibi ceſſat dolus.ſed eſt læſio re ipſa.vnde dicit glo. quòd ſe habet ad modum inuidi qui inuidet pari:non maiori,nec inferiori.

LEX. III.

NOn poſſunt. De vtili tempore,deducitur tẽpus abſentiæ.h.d. Et dic quod tempore huius.l.actio de dolo durabat anno vtili:quia prætoria & odioſa.Ideo tempore abſentiæ non currabat annus:quia requiritur ꝙ habeat facultatem agendi, ad hoc vt tp̃s vtile currat:vt in l.j.ff.de diuer.& tẽpo.præſcri.hodie verò durat biẽnium cõtinuũ.vt infra eo.l.fi.Ideo curreret abſenti, & etiã alio modo impedito:tñ propter iuſtum impedimentũ daretur in integrum reſtitutio ex clauſula generali,ſi qua mihi iuſta cauſa &c.vt no.in d.l.fi.

2 ☞*Inter liberam & ſeruum non eſt matrimonium,ſicut inter ſeruum & ſeruã & quid de iure canonico?*
Matrimonium,hodie regulatur ſecundũ ius diuinum.
3 *Libertas ſemel data non reuocatur,niſi ex cauſa ingratitudinis.*
Qui non ſeruat promiſſa negligendo,ita rumpit fidem,ſicut non ſeruaret agendo.
4 *Factum quãdo ordinatur ad dationem,ꝗ dicatur potius datio quàm factũ inſpecto fine.*
5 *Quòd una tantum ſit actio de dolo,quæ datur in contractu innominato facio ut des, & an etiam competat ubi datur actio præ.uer.& an ſubrogetur loco eius quando illa deficit?*

LEX. IIII.

1 CVm proponas. †Ex contractu innominato facio vt des ſi non detur illi qui iam fecit,datur actio de dolo.h.d.concordat.ff. de præſcrip.verbis l.naturalis.§.quid ſi faciã : licet enĩ tribus ſpeciebus contractuum innominatorum.ſ.do vt des : do vt facias,facio vt facias.ei qui impleuit ex parte ſua detur actio præſcri.ver.vt ſibi impleatur,vel ad intereſſe:quia nõ impletur vt in d.l.naturalis.§.pe.in fi.quæ dicitur actio ciuilis.in iſta tamẽ ſpecie facio vt des,nulla datur ciuilis act.facienti contra non dãtem:ſed ſibi prouidetur de actione de dolo:quæ competit ad intereſſe,quatenus intereſt ſua ſe non feciſſe.ꝙ facit ſi erat factum irrepetibile.Ita loquitur iſte tex.qui exemplificatur ibi per gloſ. ſecundum terminum huius.l.Et ſic iſta actio de dolo datur loco deficientis acti.præ.ver.& ita vult glo.hic.quæ incipit.[acti. præ.ver.deficiente &c.]vnde nõ datur vt impleatur cõtractus, nec ad intereſſe.quia non impletus,ſeu quatenus intereſt fuiſſe impletum:quia ſi ad hoc daretur,nõ ſubeſſet ratio quare potius daret̃ acti.de dolo quã præ.ver.ſed dat̃ quatenus intereſt ſe non feciſſe ꝙ fecit.ſi factum erat irrepetibile.qđ intereſſe poteſt eſſe maius vel minus,quã aliud de quo.ſ.dixi.ſed Pe.quem ſequitur Bar.vult ꝙ in caſu huius.l.nõ deficiat act.præ.ver.imò competat,ſi ille qui fecit vult eã intẽtare,vt ſibi impleat̃ cõtractus vel ad intereſſe agere quia non impletur.& hoc per l. Iuriſgenti.§.j. ver.vnde Marcellus.ff.de pac.& per d.l.naturalis.§. ſed ſi dedi qa hic ex facto.i.ex manumiſsiõe iſti⁹ ancillę. licet nihil adeſſet

aduer